

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ильина Т. А. Педагогика : курс лекций / Т. А. Ильина. – М. : Просвещение, 1984. – 496 с.
2. Підласий І. П. Технологія виховання / І. П. Підласий // Рідна школа. – 1993. – № 1. – С. 7-9.
3. Леонтьев А. Н. Проблемы развития психики / А. Н. Леонтьев. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1972. – 584 с.
4. Талызина Н. Ф. Методика составления обучающих программ : учеб. пособие / Н. Ф. Талызина. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1980. – 46 с.
5. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н. В. Кузьмина. – М. : Высш. шк., 1990. – 119 с.
6. Бондар В. І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів. – К. : Вересень, 1996. – 126 с.
7. Огнев'юк В. О. Принцип модульності в історії освіти / В. О. Огнев'юк, А. В. Фурман. – К. : Либідь, 1995. – 85 с.
8. Гинецинский В. И. Основы теоретической

педагогика : учеб. пособие. – Спб. : Изд-во С.-Петербургского ун-та, 1992. – 154 с.

9. Кларин М. В. Педагогическая технология в учебном процессе. Анализ зарубежного опыта / М. В. Кларин. – М. : Знание, 1989. – 75 с.

10. Дубасенюк О. А. Теоретичні і методичні основи виховної діяльності педагога [Текст] : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Дубасенюк Олександра Анатолівна ; Житомирський державний педагогічний ін-т ім. І. Франка. – К., 1996. – 444 с.

11. Пехота Е. Н. Индивидуализация профессионально-педагогической деятельности учителя / Елена Николаевна Пехота. – Київ : Вища школа, 1997. – 214 с.

12. Базуріна В. М. Професійна підготовка вчителів іноземних мов у Великій Британії : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / В. М. Базуріна ; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. – Житомир, 2006. – 20 с. – укр.

Дата надходження до редакції: 29.09.2015 р.

УДК 378.016:81(327)

Оксана СНИГОВСЬКА,
кандидат педагогічних наук,
завідувач секції іноземних мов,
старший викладач кафедри міжнародних відносин ІСН
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова

Андрій МАЛАХІТІ,
старший викладач кафедри міжнародних відносин ІСН
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ В СТУДЕНТІВ-МІЖНАРОДНИКІВ ОНУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА ПРИ ВИВЧЕННІ ПРОФЕСІЙНОЇ НОВОГРЕЦЬКОЇ МОВИ

Стаття присвячена проблемі мотивації студентів – майбутніх фахівців із міжнародних відносин, які вивчають професійну новогрецьку мову в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова. Розглянуто класифікацію мотивації при вивченні означеної навчальної дисципліни. Представлено дані опитування студентів Відділення міжнародних відносин у контексті дослідження їх мотивації при вивченні іноземної (новогрецької) мови.

Ключові слова: навчання іноземній мові, новогрецька мова, роль мотивації, фахівці з міжнародних відносин.

Стаття посвящена проблеме мотивации студентов – будущих специалистов международных отношений, которые изучают профессиональный новогреческий язык в Одесском национальном уни-

верситете имени И. И. Мечникова. Рассмотрена классификация мотивации при изучении обозначенной учебной дисциплины. Представлены данные опроса студентов Отделения международных отношений в контексте исследования их мотивации при изучении иностранного (новогреческого) языка.

Ключевые слова: обучение иностранному языку, новогреческий язык, роль мотивации, специалисты международных отношений.

The article covers the problem of motivation of students, future International Relations specialists who study professional Modern Greek at the Odessa Mechnikov National University. The classification of motivation during the study of the course was considered. The data of the students' survey of the International Relations Department is represented in the context of the investigation of their motivation during

learning a foreign (Modern Greek) language.

Key words: *foreign language teaching, Modern Greek, motivation role, International Relations specialists.*

Постановка проблеми. Сучасний процес реформування системи вищої освіти пов'язаний із розширенням політичних, економічних, наукових контактів із зарубіжними країнами, участю вітчизняних фахівців у міжнародних конгресах, симпозиумах, пошуком партнерів тощо. В умовах глобалізаційних процесів усе більше значення набуває роль особистих контактів людей, а відповідно і вербальної комунікації, у тому числі міжнаціональної, що обумовлює знання іноземної мови. Наразі від випускника вимагається, крім професійних знань, високий рівень володіння іноземною мовою, що дозволить йому після закінчення вишу успішно інтегруватися у міжнародне суспільство.

Переорієнтація цілей навчання іноземній мові у вишах потребує перегляду форм і методів її викладання. Найважливішою задачею вищої освіти є розвиток прагнення особистості вчитися все життя, поновлюючи і довершуючи отримані знання, вміння і навички відповідно до умов, які змінюються. Отже, формування мотивації в студентів при вивченні іноземної мови є актуальним, а проблема дослідження виразності в необхідності виявлення труднощів мотивації студентів у процесі вивчення іноземної мови. Особливості професійної діяльності майбутніх фахівців значною мірою зумовлюють цілі, зміст і структуру навчально-виховного процесу вишу, мотиваційні механізми, сприятливі педагогічні умови забезпечення їх професійної підготовки, а також її рівень і якість, що, у свою чергу, висуває серйозну педагогічну проблему пошуку ефективної мотивації студентів до вивчення іноземної мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Студіювання наукового фонду засвідчило, що мотивація вважається найбільш безперечним і дослідженим чинником успішності навчання в цілому і вивчення іноземної мови зокрема. За визначенням С. У. Гончаренка, мотивація є «системою мотивів або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки» [1]. Сучасні уявлення про мотивацію беруть свій початок із концепцій О. М. Леонтьєва, С. Л. Рубінштейна, Д. М. Узнадзе та інших.

Незважаючи на великий спектр підходів, мотивація багатьма науковцями розуміється як сукупність систем різноманітних факторів, що корелюють поведінку і діяльність людини. Визначено чинники, які сприяють формуванню в студентів позитивних мотивів до вивчення іноземної мови, а саме: розуміння цілей навчання; зміст навчального матеріалу; розвиток у студентів пізнавальних здібностей; зацікавленість предметом; професійна спрямованість; емоційна форма ведення занять викладачем; постановка викладачем досить складних, але цікавих завдань, що сприяють розвитку творчої активності студентів; усвідомлення важливості одержуваних завдань; оцінка знань; велике бажання студентів вивчати іноземну мову, без знання якої неможливо стати професійним фахівцем [7]. Таким чином, мотивація тлумачиться як організація такої навчальної діяльності, яка має бути спрямована на більш глибоке вивчення мови, її вдосконалення і прагнення розвивати у студентів потреби пізнання

іношомовного спілкування.

Мотив розглядається дослідниками (Н. О. Арістова, В. Г. Асєєв, Т. Є. Гончаренко, І. А. Зимня та ін.) як внутрішнє спонукання до навчальної діяльності, викликане особистими потребами студента, його життєвою позицією, вихованням у родині. Так, розрізняють два види мотивів: внутрішні та зовнішні. Внутрішні мотиви розвиваються під впливом власних думок студента, його прагнень, переживань, виникнення певних потреб, у результаті чого з'являється усвідомлення внутрішньої необхідності. Мотив може бути позитивним і негативним.

До зовнішніх мотивів, не пов'язаних зі змістом навчального матеріалу, науковці відносять насамперед обов'язок (студент повинен вивчати даний предмет, щоб отримати залік, скласти іспит) і оцінку (прагнення набрати якомога більше балів за модуль, семестр). Виокремлюється також розширення лінгвістичного мислення – розвиток навички мислити іноземною мовою, вміння чітко висловлювати свою думку, використовуючи всі виражальні засоби мови; використання іноземної мови як засобу отримання та обміну інформацією, користування мережею Інтернет для отримання знань із різних галузей науки, курсових проектів і навчальних завдань. Наступними зовнішніми мотивами визначено вивчення культури та історії країни досліджуваної мови, а також вивчення мови з метою вдосконалення туристичних подорожей, тобто спілкування з іншими людьми або бажання студентів удосконалити свої знання шляхом навчання за кордоном і отримання задоволення від вивчення іноземних мов із метою спілкування з однолітками із зарубіжних країн. Передостанню позицію займає підвищення мовленнєвих навичок студентів для участі у міжнародних конференціях і зустрічах, самоствердження (студент учить мову, щоб досягти певного становища в житті). Як найменш виразний зовнішній мотив дослідниками зафіксовано соціальний мотив, коли студент усвідомлює соціальну значущість вивчення іноземної мови.

Мета статті – визначити напрямки педагогічної підтримки в контексті формування мотивації майбутніх фахівців-міжнародників при вивченні професійної іноземної (новогрецької) мови на базі ОНУ імені І. І. Мечникова з урахуванням існуючих підходів у сучасній науковій літературі.

Виклад основного матеріалу. У даній статті під мотивацію автори розуміють педагогічний вплив, тобто методи і прийоми навчання іноземній (новогрецькій) мові, які стимулюють студента до кращого засвоєння досліджуваного предмета. Зазначимо, що інтерес до процесу вивчення іноземної мови тримається на внутрішніх мотивах, ґрунтуючись на опитуванні, проведеному в групах студентів-міжнародників Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Виходячи з отриманих результатів, нами зроблено висновок, що при вивченні новогрецької мови внутрішні мотиви майбутніх фахівців переважали над зовнішніми.

Отже, в питанні формування мотивації щодо вивчення іноземної (новогрецької) мови спиратимемося на внутрішню мотивацію студентів, тобто таку, коли стимули до навчання породжуються саме тим, хто навчається, і діяльність починає виконуватися заради її власного змісту. Так, внутрішня мотивація, переважаючи над іншими мотивами, забезпечує

тиме успішну навчальну діяльність, викликаючи в студентів задоволення від процесу навчання, результатів праці та набутих навичок.

Погоджуючись із О. М. Знанецькою та В. Е. Райляною, *комунікативний різновид внутрішньої мотивації* вважатимемо одним з основних через те, що «комунікативність – це перша і природна потреба людини, яка вивчає іноземну мову. Спеціально проведені соціологічні опитування свідчать про те, що незалежно від віку й соціального статусу всі студенти усвідомлено й одностайно формулюють свої потреби як суто комунікативні, а саме: говорити іноземною мовою з колегами, друзями, вміти читати з метою розширення кругозору як із професійною метою, так і для власного задоволення, писати іноземною мовою друзям, колегам» [3]. Однак, незважаючи на виражену зацікавленість до спілкування іноземною мовою з боку майбутніх фахівців, вбачається, що саме цей тип мотивації найважче зберегти у зв'язку з тим, що в університеті іноземна мова є ніби штучним засобом спілкування, оскільки комунікація іноземною мовою на заняттях носить лише умовний характер.

Таким чином, комунікативний мотив – одне з найнеобхідніших умінь будь-якої людини спілкуватися єдиною з іноземцями мовою. Тому розвиток комунікативних здібностей студентів, їх підготовка до професійної діяльності є основною метою навчання новогрецькій мові в університеті. Однак це не тільки мета навчання, яку ставлять перед собою викладачі вишу, це ще і обумовленість методів і прийомів навчання мові на заняттях.

Важливим різновидом внутрішньої мотивації є *інструментальна мотивація*, тобто мотивація, яка впливає з позитивного ставлення студентів до певних видів роботи. Як відомо, педагогічний ефект може бути досягнутий значною мірою в результаті власної активності студентів і його неможливо отримати за умов їх нейтрально-пасивного ставлення. Вміння вчитися – це основний продукт будь-якої навчальної діяльності, тому формування в студентів умінь самомотивації (тобто набуття ними здатності вчитися з інтересом) – це складова всіх цілей навчання іноземній мові. Як вважає Г. В. Рогова [4], необхідно озброїти студентів певними прийомами самостійного оволодіння іноземною мовою за умов раціонального сприйняття ними необхідності виконання завдань. Отже, в результаті такого підходу студенти матимуть методичний інструментарій для подальшого вдосконалення навичок і вмінь з іноземної мови.

Навчальна мотивація має певну ієрархічність її будови. У структурі мотивації навчання важливе місце посідає інтерес студента, який, згідно з А. К. Марковою, «може бути широким, плануючим, результативним, процесуально-змістовним, навчально-пізнавальним, а вищий рівень – це перетворюючий інтерес» [6, с.14]. Під час аналізу мотивації перед викладачем стоїть складне завдання визначити не тільки домінуючий збудник (мотив) студента, а й облік усієї структури мотиваційної сфери майбутнього фахівця. Так, навчально-пізнавальний мотив пов'язаний з проявом інтересу до змісту навчального матеріалу. Навчально-пізнавальний мотив є основним, визначальним мотивом навчальної діяльності, оскільки в його основі закладено постійне прагнення студента до пізнання. Також він

пов'язаний зі змістовною та організаційною сторонами навчальної діяльності.

Пізнавальна мотивація є найбільш важливою в навчанні іноземній мові. Однак необхідно, щоб вона стала основною для розвитку професійної спрямованості студентів, стимулювала їх навчальну активність, позитивне ставлення до мови, яка вивчається. Ставлення до новогрецької мови багато в чому залежить від оцінки важливості (доцільності) їх професійної підготовки за фахом. Пізнавальний мотив в оволодінні іноземною (новогрецькою) мовою пояснюється також інтересом до неї, який сприяє формуванню мотивів до аналізу мовних явищ; проведенням різноманітних за формою і змістом занять іноземною мовою. Викладач повинен правильно організувати навчальну діяльність з урахуванням майбутньої професійної спрямованості студентів, застосовуючи різноманітні методи ведення занять, а також давати об'єктивну оцінку знанням студентів. Так, позитивний результат щодо підвищення мотивації студентів дає чергування різноманітних видів діяльності на заняттях. Викладачі мають використовувати на уроці різні види цікавої роботи: уроки-обговорення різних тем, у тому числі за фахом; уроки-спілкування зі студентами в онлайн-режимі; «круглі столи»; міні-конференції в групах; уроки-тести; уроки-презентації; відеоуроки. Важливу роль у цьому аспекті відіграє робота з відеофільмами новогрецькою мовою без субтитрів/перекладу, записами перемов, міжнародних зустрічей, інтерв'ю тощо.

Наступним різновидом внутрішньої мотивації означимо *лінгвопізнавальну мотивацію*, яка полягає в позитивному ставленні студентів до «мовної матерії», тобто до вивчення основних якостей мовних знаків. Автори статті виділяють два шляхи її формування: опосередкований (через комунікативну мотивацію) і безпосередній (шляхом стимулювання пошукової діяльності студентів у мовному матеріалі). «Для того, щоб викликати інтерес студентів до мовного «будівного матеріалу», по-перше, слід звести до мінімуму часовий розрив у роботі над мовним матеріалом і його застосуванням у мовленні, аби студенти бачили мовленнєву перспективу його застосування; по-друге, слід надавати настанові, яка стосується роботи над мовним матеріалом, цілеспрямованого мовного характеру («це буде потрібне нам для...») та ін.), так формується мовна перспектива; по-третє, мовний матеріал, який підлягає засвоєнню на занятті, слід орієнтувати на якусь одну тематичну галузь, оскільки різні теми вносять плутанину в ситуацію та негативно впливають на мовлення» [3].

Зауважимо, що висока позитивна внутрішня мотивація вивчення іноземних мов виникає у тому випадку, коли процес оволодіння мовою має для тих, хто навчається, особистісну значущість, яка, у свою чергу, є результатом формування *перспективної та процесуальної мотивації*. Так, учений О. Б. Тарнопольський зауважує, що перспективну внутрішню мотивацію мають майже всі студенти немовних вишів, усвідомлюючи значення знання іноземної мови для їхнього життя та кар'єри. Однак доволі часто вони відволікаються від власних майбутніх перспектив професійного росту сьогоденними проблемами, розвагами або просто юнацькими лінощами. Вплив процесуальної мотивації зовсім інший, адже вона пов'язана із задоволенням студентів від самого процесу діяльності, тому, коли викладачу

вдається сформувати в студентів саме процесуальну мотивацію в процесі вивчення мови, успіх навчання є значною мірою гарантованим [5].

На підставі проведеного опитування респондентів, автори дослідження дійшли висновку, що у більшості студентів (34 %) ОНУ імені І. І. Мечникова, які вивчають новогрецьку мову на Відділенні міжнародних відносин Інституту соціальних наук, мотив пошуку престижної роботи та кар'єрного зростання висунутий на перше місце. Ці студенти впевнені в тому, що для будь-якої високоосвіченої людини пошук добре оплачуваної роботи за фахом (бажано за кордоном, зокрема на Кіпрі або в Греції) багато в чому залежить від знання іноземних мов.

Також значна кількість студентів (21 %) вважає важливим мотив комунікативного спілкування. Подолання мовного бар'єру для них є найважливішим завданням. Тому вони прагнуть досконалого оволодіння новогрецькою мовою. Тут переважає мотив самоствердження респондентів.

Мотив розуміння мови грекомовних фільмів, телепрограм, текстів пісень, шоу також відіграє для опитуваних важливу роль. Більше 15 % студентів визначили цей мотив як один із важливих.

Близько 12 % студентів вивчають новогрецьку мову з метою виконання завдань, проектів, курсових і дипломних робіт. Деякі студенти (8 %) вважають, що вчити іноземну мову необхідно з метою обміну інформацією між однолітками, друзями, знайомими.

5 % студентів убачають метою вивчення мови продовження навчання за кордоном; 3 % – тому, що новогрецька мова є обов'язковим предметом для студентів, які навчаються на спеціальності «Міжнародні відносини» в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова; 2 % – тому, що мають особливий інтерес до вивчення іноземних мов, зокрема новогрецької мови, яка є фундаментом класичної освіти (тобто їм взагалі подобається процес навчання).

Таким чином, мотиваційний аспект має важливе значення для активізації всіх психологічних процесів – мислення, сприйняття, розуміння і засвоєння іншомовного матеріалу. Мотиви, сфери бажань, інтересів і схильностей, світогляду, статус студента, його життєві позиції, а також різні ситуації взаємобумовлені та складають гармонійну єдність особистості. Все це є внутрішньою силою, яка спонукає студента вивчати іноземну мову і створює позитивні настанови на вивчення іноземної (новогрецької) мови. Для цього необхідно підвищувати рівні мотивації, сприяючи розвитку пізнання й інтелектуальної діяльності студентів, що, у свою чергу, призведе до підвищення ефективності процесу навчання в цілому.

Висновки. Викладач повинен створювати в студента мотивацію власним прикладом, зацікавленістю, яскравістю, оскільки ставлення того, хто навчається, до викладача автоматично переходить на ставлення до предмета (іноземної мови). Викладач має бути лідером у процесі пізнання, авторитетом у всіх сферах спілкування зі студентами. Як би змістовно і методично правильно не був організований

процес навчання, він може бути зведений нанівець неадекватним стилем педагогічного спілкування. Значна частина педагогічних труднощів обумовлена не стільки недоліками наукової і методичної підготовки викладачів, скільки «деформацією» сфери професійно-педагогічного спілкування. Отже, відкритість студентів і відсутність у них страху до викладача, позитивне ставлення до навчання є результатом правильно обраного викладачем стилю спілкування, який прагне доброзичливого взаєморозуміння в групі. Таким чином, завдання викладача – навчити студентів спілкуватися іноземною мовою, створюючи певні мовленнєві ситуації, які в майбутньому допоможуть фахівцям знаходити оптимальні рішення у власній професійній діяльності.

Перспективи подальших досліджень. Наявні результати опитування не є універсальним і завершеним продуктом дослідження. В умовах зростання складності й розширення функцій інноваційних освітніх процесів необхідні подальший пошук та апробація нових шляхів формування мотивації студентів у вивченні іноземних мов як засобу активізації їх пізнавальної діяльності в умовах міжкультурної комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Гончаренко Т. Є. Мотивація вивчення іноземної мови як соціальна функція освіти / Т. Є. Гончаренко // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2010. – № 4. – С. 47–54.
3. Знанецька О. М. Проблеми мотивації навчання іноземної мови у вищій школі / О. М. Знанецька, В. Е. Райлянова // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 2 (18). – С. 87–92. – (Серія «Педагогічні науки»).
4. Рогова Г. В. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Г. В. Рогова, Ф. М. Рабинович, Т. Е. Сахарова. – М. : Просвещение, 1991. – 287 с.
5. Тарнапольський О. Б. Методика навчання студентів вищих навчальних закладів письма англійською мовою / О. Б. Тарнапольський, С. П. Кожушко. – Вінниця : Нова книга, 2008. – 287 с.
6. Формирование интереса к учению у школьников / [под ред. А. К. Марковой]. – М. : Педагогика, 1986. – 191 с.
7. Фуфирова Т. А. Пути повышения мотивации при изучении английского языка у студентов МГТУ им. Н. Э. Баумана [Электронный ресурс] / Т. А. Фуфирова // Гуманитарный вестник. – 2014. – Режим доступа : <http://hmbul.bmstu.ru/catalog/pedagog/engped/156.html>.

Дата надходження до редакції: 22.09.2015 р.